

U primjeru *Niz nemilih i žalosnih događaja koji su protkali taj dan, djelovali su najposlije na Paula ...* (Wallace-Crnković, 468.) i bliža je sročnost prema genitivnoj imenici jer se nalazi iza dalje sročnosti koja se slaže s genitivnom imenicom

S a ž e t a k

Stjepan Babić, Filozofski fakultet, Zagreb

UDK 801.564:808.62. izvorni znanstveni članak, primljen za tisak 10. rujna 1984.

Congruence with Words of Quantity

A systematic survey of congruence with words of quantity in standard Croatian is given.

NAGLASAK PARTICIPA PERFEKTA U HRVATSKOM KNJIŽEVNOM JEZIKU

Stjepan Vukušić

U članku Naglasci uporabne norme na osnovi startnog jezika¹ nije se govorilo o naglasku participa perfekta jer se u tom radu utvrđivala naglasna uporabna norma novoštokavskih ikavaca a velik dio tih govoritelja nema u svom startnom jeziku, tj. mlađem ikavskom dijalektu participa perfekta². Danas, pošto se u brojnim radovima³ zapadno novoštokavsko naglašavanje ikavaca utvrdilo kao osnovica hrvatske naglasne norme, više ne govorimo samo o uporabnoj normi novoštokavskih ikavaca nego o naglasnoj normi hrvatskoga književnog jezika. Nju uz mladi ikavski dijalekt kao jezgru uobličuju i brojni sučinitelji, npr. slavonski dijalekt, određeni ijekavski štokavski govori, pa i oni neštokavski ili miješani govori koji s obzirom na odrednice jezičnog ustrojstva imaju istosmjernan naglasni razvoj sa zapadnim dijalektom.⁴ Posebno valja istaći da pri utvrđivanju književnog naglašavanja sve veću ulogu ima i autonomna književnojezična prozodijaska svijest.

Zbog svega se toga danas već može govoriti i o onim naglasnim usustavljanjima u književnom jeziku koja su odraz neizravnog djelovanja jezičnog ustrojstva mlađeg ikavskog dijalekta na našu standardnu prozodiju. Takav je slučaj i naglasak participa perfekta. Naime, zapadni novoštokavci, koji u najvećoj mjeri oblikuju naše književno naglašavanje, particip perfekta većinom usvoje tek u književnom jeziku. A budući da je u tom obliku naglasak infinitiva, i zapadni će novoštokavci općenito usvojiti to pravilo. No naglasak je infinitiva 1. glagolske vrste u njih, pod utjecajem jezičnog ustrojstva mlađeg ikavskog dijalekta, tj. pokrate infinitivnoga -i, oblikovan na sljedeći način: teč̃ > téč̃, odatle i

¹ Jezik, XXI, Zagreb, 1974, str. 114–120.

² Tako npr. taj oblik ne poznaju novoštokavski govori Podvelebića, senjskog zaleda ni govor Imotske krajine i Bekije.

³ Stjepan Vukušić: Nacrt hrvatske naglasne norme na osnovi zapadnog dijalekta, Istarska naklada, Pula, 1984.

⁴ Vidi djelo pod brojem 3.

književno teći; poteći > potëć > pòteć, odatle i pòteći; trësti > trëst > trëst, odatle i trësti; potrësti > potrëst > potrëst > pòtrëst, odatle i pòtrësti⁵. Sad je razumljivo da će se i u naglasku participa perfekta, koji se ravna po naglasku infinitiva, odraziti takav ustrojstveno-naglasni razvoj, pa ćemo u tom obliku u hrvatskom književnom jeziku imati kao reprezentativne ove naglaske: teći – pòteći – pòtekāv(ši), trësti – pòtrësti – pòtrë-sāv(ši). Kad se uzme u obzir relativno bogata prefiksalna tvorba i u glagola I. vrste, očito je da će se dobiti znatan broj glagola s naglaskom participa perfekta različitim od onog u Karadžić–Daničićevoj akcentuaciji. U Karadžić–Daničićevu idiomu, naime, nije došlo do pokrate krajnjeg infinitivnoga -i, pa ni do prednovoštokavskoga prenošenja naglaske i do pojave novog akuta, odnosno sekundarnog kratkosilaznoga naglaske. Stoga je u naglašavanju tog idioma razvoj od vremena izvršene pokrate iskonskog akuta imao u dotičnim slučajevima samo fazu izravnog novoštokavskoga prenošenja naglaske: teći > teći, poteći > poteći; trësti > trësti, potrësti > potrësti. Odatle onda i naglasci participa perfekta u tom naglašavanju: teći – poteći – pòtekāv(ši), trësti – potrësti – pòtrësāv(ši).

Različan od tog, a istosmjernan s mlađim ikavskim dijalektom imaju razvoj i drugi idiomi koji u infinitivu glagola I. vrste imaju silazne naglaske, npr. posavski govor, južnoistarski i brojni čakavski govori. U njih je također nazočna istovjetna ustrojstvena koherencija: teći – poteći – pòtekāv(ši); vūći – povūći – povūkāv(ši) itd. bez obzira na to što većinom nemaju participa perfekta. U govornika takvih startnih jezika ta je koherencija na djelu u okviru autonomne književnojezične prozodijske svijesti.

S obzirom na dosadašnju kodifikaciju i na živu osnovicu u ijekavskim govorima u SR Hrvatskoj u kojih se ne pokraćuje dočetak u infinitivu, nazočni su u ukupnosti naglasne norme hrvatskoga književnog jezika i navedeni Karadžić–Daničićevi likovi, ali oni uz zapadnonovoštokavske likove koji su nerazmjerno veće čestote stoje kao rjeđi dubletni likovi.

Budući da ocrtano naglasno stanje u participa perfekta široko potvrđuje naša priopćajna praksa u okviru književnojezične autonomne svijesti, a to ni u jednom normativnom izvoru dosad nije dovedeno u stvarne odnose, bilo je potrebno i tom dijelu naglasnoga sustava posvetiti primjerenu pažnju.⁶

S a ž e t a k

Stjepan Vukušić, Pedagoški fakultet, OOUR Nastavna djelatnost, Pula
UDK 801.612:808.62, izvorni znanstveni članak, primljen za tisak 5. studenoga 1984.

The Past Gerund Stress in Standard Croatian

This paper discusses the past gerund stress in standard Croatian.

⁵ Prednovoštokavsko prenošenje naglaske i njegovi odrazi u hrvatskoj standardnoj prozodiji, referat na Znanstvenom skupu Povijesna dijalektologija, Zagreb, 15.–17. ožujka 1984.

⁶ Prikazano zapadnonovoštokavsko i hrvatsko književnojezično naglašavanje potvrđuju: Ivan Zoričić (Dalmacija), Milan Nosić (zapadna Hercegovina), Ivan Svetić ( ) Stjepan Sekereš (Slavonija), Stjepan Vukušić (južni novoštokavski dio Hrvatskog primorja). Za takvo su naglašavanje dobiveni izravni podaci i s dijela duvanjskoga područja. U svim su navedenim slučajevima primjerice potvrđeni ovi naglasci: istrësāvši, lëgāvši, pòlegāvši, pòtekāvši, ispekāvši, ispletāvši, pomögāvši, rëkāvši, izrekāvši.